

TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE HEDEFLER VE GERÇEKLEŞMELER (1993-2016)

Derleme Makale

Mehmet Muzaffer MARTI¹

MARTI, M. M., (2020), **Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimde Hedefler ve Gerçekleşmeler (1993-2016)**, Verimlilik Dergisi, Yıl: 2020, Sayı: 3, T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayını.

ÖZET

Bu çalışmada; 1993-2016 öğretim yıllarında okul öncesi eğitim kademesinde 3, 4, 5 tek yaşlardaki çağ nüfusunun ülke genelinde ve seçilen il düzeyinde gerçekleşen net okullaşma oranları incelenmiştir. Kalkınma Planlarında öngörülen hedefler ile gerçekleştirmeler tartışılmıştır. Sonuç olarak; okul öncesi eğitimde 5 tek yaştaki çocukların okullaşma oranı zorunlu eğitim yaşı içinde bulunduğu için artış görülmüş; 3 tek yaşlarda okullaşma oranları ise hedeflerin çok altında kalmıştır. İncelenen dönemde öğrenci ve öğretmen sayılarının yıllık ortalama artışı, sırasıyla öğrenci sayıları; % 11,3 ve öğretmen sayıları % 9,8 oranında yüksek, cari harcamalar % 08,4, yatırım harcamaları da % 06,7 olarak düşük seviyede artmıştır. Cari harcamalar ile öğrenci sayıları arasındaki ilişki olumlu, ancak düşük düzeydedir ($r= 0,4616$). Bu durumda okul öncesi eğitime yapılan harcamalarda ölçü, öğrenci sayısı değildir. İncelenen dönemde yıllar itibarıyla cari harcamalar düzensiz bir biçimde artmıştır. Ayrıca bu öğretim kademesine yapılan harcamaların çağ nüfusunu (3-4-5 yaş çocukları) okullaştıramadığı da anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Okullaşma, Öğrenci Başına Harcama.

¹ **Mehmet Muzaffer MARTI**, Dr., T. C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (Mülga), Eğitim Dairesi Başkanlığı Emekli Şube Müdürü. ORCID: 0000-0002-6002-5192

* Makale Gönderim Tarihi: 12.03.2019 Kabul Tarihi: 30.04.2019

THE PRE-SCHOOL EDUCATION GOALS IN TURKEY (1993-2016)

ABSTRACT

In this study; the net schooling rates of the 3, 4, 5 single age population at pre-school level in the 1993-2016 academic years were realized throughout the country and at the selected province level. The objectives and realizations envisaged in the Development Plans were discussed. As a result; in preschool education, the schooling rate of 5 years old increased due to the compulsory school age; schooling rates for 3 years old are well below the targets. In the period examined, the average annual increase in the number of students and teachers increased by 11,3 % and the number of teachers by 9,8 %, current expenditures by 08,4 % and investment expenditures by 06,7 %. The relationship between current expenditures and the number of students is positive but low ($r=0,4616$). In this case, the measure for the expenditures made on preschool education is not the number of students. In the period examined, current expenditures increased irregularly over the years. In addition, it is understood that the expenditures made to this level of education are not able for schooling the age population (3-4-5 years old children).

Keywords: *Preschool Education, Schooling, Spending Per Student.*

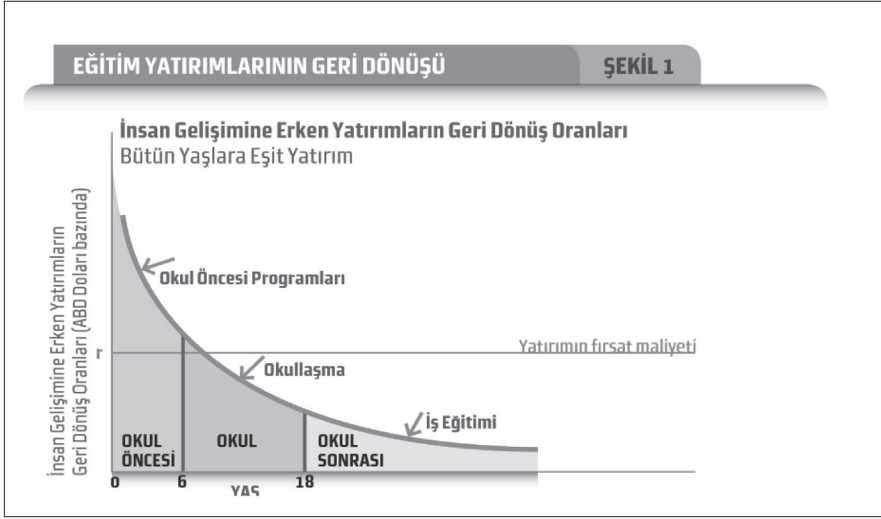
1. GİRİŞ

Türkiye'de okul öncesi eğitim, zorunlu öğretim çağına gelmemiş 3-5 yaşındaki çocukların eğitimini kapsamakta ve isteğe bağlı olarak uygulanmaktadır. Bu eğitimin başlama yaşı çocuğun gelişiminde oldukça hassas bir dönemdir.

Çocuğun gelişiminde ilk yılların önemini belirleyen tıp ve eğitim alanlarında yapılmış pek çok araştırma vardır. İnsanlarda zekanın, kişiliğin ve sosyal davranışların, başka bir deyişle zihinsel gelişimin en hızlı kazanıldığı dönem, erken çocukluk yıllarıdır. Eğitimin sağlam temeller üzerine kurulmasında ve insanların ileri yaşlardaki başarılarında, okul öncesi eğitimin rolü çok büyüktür. Çünkü toplam zeka potansiyelinin yarısının çocuk dört yaşına ulaştığında tamamlamış olduğu tahmin edilmektedir (Kaytaç, 2005: 9). Çocukların okul öncesi eğitim programlarına erken yaşlarda başlamasının hem kişisel hem de sosyal bağlamda uzun süreli kazançları olabilmektedir. Küçük yaşta kazandıkları dil, akademik ve sosyal tutum becerileri, ileriki yıllarda en iyi eğitim alan bireyler olarak hissetmelerine neden olabilmekte, sonraki yıllarda başarılı okul kariyerleri ile ekonomik bağımsızlıklarını daha kolay kazanabilmektedir. Bu eğitimin sağlayacağı olumlu davranışlar; okuldan ayrılma, daha az psiko-sosyal problemi olan, suç oranlarına katılmama, hiç sigara kullanmama gibi davranışlarla kendini göstermektedir. Bir başka deyişle bu eğitim olumlu sonuçların alınabileceğini göstermektedir (Reynold ve diğerleri, 2002).

Çocukların bu dönemde yetersiz bakım, sağlıksız çevre koşulları ve ekonomik güçlükler gibi değişik koşullarla olumsuz biçimde etkilenmeleri, pek çok çocuk için risk oluşturmaktadır. Aileler çocuklarını, kıt kaynaklarıyla ve eğitim seviyesinin düşük olduğu kültürel ortamlarda yetiştirmeleri halinde, psikolojik gelişimleri ve okuldaki başarıları negatif yönde etkilenebilmektedir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, eğitimin getirdiği fırsatlar, çocuğun daha sonraki yıllarda yaşantısını olumlu biçimde etkilemektedir (Oktay, 2007).

Erken çocukluk eğitiminin önemine değinilen bir araştırmada, eğitimin ülke ekonomisine % 5-10 oranında olumlu yönde getirisi olacağı belirtilmektedir (Engle, P., Black, M. M., Behrman Jr., 2007: 227-242). Konu ile ilgili Dünya Bankası'nın hazırladığı bir raporda, insan gelişimine erken yaşlardaki yatırımların faydaları belirtilmektedir. Erken çocuklukta yatırımların, hayatın daha sonraki yıllarında yapılan yatırımlara kıyasla daha yüksek maliyet-getiri oranları ve daha yüksek geri dönüş oranları olduğu saptanmıştır. Bu yatırımların geri dönüş oranları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüşü

Kaynak: Dünya Bankası, 2013: 15

Türkiye’de yapılan okul öncesi eğitimde fayda- maliyet analiz araştırmasında ise “erken çocukluk eğitim hizmetlerine yapılan her bir yatırımın, 6.37 birime kadar bir getiri sağladığı” tespit edilmiştir (Kaytaç, M., 2005:9). Erken yaşlardaki çocuklara yapılan yatırımın, hayatın ileriki safhalarında yapılan yatırımlara kıyasla ekonomik açıdan çok daha verimli olduğu belirtilmektedir. Doğru beslenme, bilişsel uyarımlar ve çocuğun erken yaşta gereken bakımı alması gibi faktörlerin sonuçta, eğitimde başarı, sağlık, doğurganlık ve ekonomik kazanç gibi alanlarda kalıcı olumlu etkileri bulunmaktadır (Shonkoff ve Philips, 2000; Cunha ve Heckman, 2007; Heckman, 2006; Cunha vd., 2005; Carneiro ve Heckman, 2003; Dünya Bankası, 2013: 15).

Yaşamın erken dönemlerine yatırım yapmanın önemini kavrayan Türkiye, erken çocukluk eğitimine öncelik tanımaya karar vermiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda “okul öncesi eğitimini yaygınlaştırmak amacıyla, eğitimde öğretmen ve fiziki altyapı gereksinimleri karşılanarak, eğitim hizmetleri çeşitlendirilecek, toplumsal farkındalık düzeyi yükseltilecek, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimleri artırılacaktır” hedefi gösterilmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 86).

Bütün bu bulgular göz önüne alındığında erken çocukluk eğitimi veya gelişimi ile ilgili oluşturulan devlet politikalarının uzun vadede Türkiye’nin ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişimine ivme sağlayacağı açıkça görülmektedir (Berkan, Münevver, Haznedaroğlu, Dilek, Yurdakök, Kadriye, 2009: 1-8).

2. MEVCUT DURUM

Okul öncesi eğitim kurumlarının son yıllarda yaygınlaşmasının, başta T. C. Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, bazı kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörün payı bulunmaktadır. Bu konuda;

- Ana okul binalarının ve mevcut bazı ilkokullardaki sınıflara ek olarak açılan ana sınıflarının artışı,
- Özel sektörün okul öncesi eğitim için açılan okul binalarına teşvik olarak konulan vergi indirimi,
- Devletin bu kuruluşlara ödediği her öğrenci başına belirlenen yıllık birim cari harcama katkısı,
- Yerel yönetimlerin okul öncesi eğitim için açtığı anaokulu bina yatırımları vb. etkinlikler, okul öncesi eğitimin gelişmesine katkıda bulunmuş, okullaşma oranlarında belirli bir artış sağlamıştır. Ancak bu artış, Kalkınma Planları ile yıllık programlarda öngörülen hedeflerin hep gerisinde kalmıştır (Çizelge 3).

Öte yandan AB ülkelerindeki okul öncesi eğitim okullaşma oranları Eurostat (Avrupa Komisyonu İstatistik Birimi) verilerine göre, AB ülkelerinde 3 tek yaşındaki (36 ay) çocukların okul öncesinde katılım oranı % 82; 4 tek yaşındaki (48 ay) çocukların okul öncesi eğitime katılma oranı % 91, 5 tek yaş (60 ay) çocukların okul öncesine katılma oranı % 95 ve 3+4+5 yaşlarında ortalama okullaşma oranı ise % 90'ları (89,33) bulmaktadır (OECD 2013, Education at a glance 2013 <http://dx.doi.org/10.1787/888932847393>).

AB'ye aday olan Türkiye'nin, okul öncesi eğitimde 3, 4 ve 5 tek yaşlardaki okullaşma oranları arasında fark oldukça büyüktür (Çizelge 1). Türkiye'de 2015-2016 öğretim yılında; 3 tek yaştaki 1.272.573 olan çağ nüfusu çocuğun 114.210'u, 4 tek yaştaki 1.232.767 olan çağ nüfusu çocuğun 413.722'si ve 5 tek yaştaki 1.246.025 olan çağ nüfusu çocuğun ancak 681.176'sı okullaştırılabiliştir (Çizelge 1). Buna karşın, aynı öğretim yılında 3+4+5 (36 ay- 60 ay) yaşlardaki toplam çağ nüfusunun % 67,77 'si olan 2.542.257 çocuk, okul öncesi eğitim olanaklarından yararlanamamıştır (Çizelge 1). 3 tek yaş çağ nüfusunun % 91,02'si olan 1.158.363 çocuk, okul öncesi eğitimden yoksun kalmıştır (Çizelge 1) . 4 tek yaş çağ nüfusunun % 66,43'ü olan 819.045 çocuk, okula gidememiştir (Çizelge 1). 5 tek yaş çağ nüfusunun % 45,33'ü olan 564.849 çocuk okul öncesi eğitimden mahrum kalmıştır (Çizelge 1). Bu verilere göre, okul öncesi eğitimden yoksun kalan çoğu kırsal alanda yaşayan çocuklara zorunlu eğitim dönemine kadar, başta ekonomik yetersizlik olmak üzere, okul sayısının azlığı gibi bazı nedenlerden dolayı anneleri veya aile büyüklerinin baktığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 1. 2015-2016 Öğretim Yılı Okul Öncesi Eğitim (Yaş ve Cinsiyete Göre)

NET OKULLAŞMA ORANLARI									
Okullaşan Nüfus					Çağ Nüfusu				
Yaş	3	4	5	3+4+5	3	4	5	3+4+5	%
Doğum Yılları	2012	2011	2010	TOPLAM	2012	2011	2010	TOPLAM	Net Okullaşma (%)
Erkek	58.275	212.796	362.278	633.349	652.630	633.006	639.517	1.925.153	32,89
Kadın	55.935	200.926	318.898	575.759	619.943	599.761	606.508	1.826.212	31,52
Toplam	114.210	413.722	681.176	1.209.108	1.272.573	1.232.767	1.246.025	3.751.365	32,23
Toplam Tek Yaşlar Net Okullaşma Oranları (%)					8,97	33,56	54,67	32,23	
Okula Devam Edemeyen Nüfus					1.158.363	819.045	564.849	2.542.257	

Kaynak: MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2015-2016 Öğretim Yılı. TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Sistemi 2015.

Çizelge 2'de ise 2015-2016 öğretim yılı okul öncesi eğitimde bazı illerdeki okullaşma oranları görülmektedir. 3, 4, 5 tek yaş ve 3+4+5 toplam yaş nüfusunun okullaşan nüfusa oranlarının ele alındığı değerler incelendiğinde en düşük il Şırnak bulunmuştur. Bu ilde 5 yaşındaki çocukların dahi okullaşma oranı oldukça düşüktür. Antalya'nın ise okullaşma oranları itibariyle en yüksek değere sahip il olduğu görülmektedir. Buna göre; ülke genelinde okul öncesi eğitimde, il ve bölge düzeyinde eşitsizliklerin bulunduğu söylenilebilir (Çizelge 2).

Çizelge 2. 2015-2016 Öğretim Yılında Türkiye'nin Farklı Bölgelerindeki Bazı İllerinde Okul Öncesi Eğitim Kademesinde Okullaşma Oranları

İli/ Yaşı	3 Tek Yaş (36 Ay) (%)	4 Tek Yaş (48 Ay) (%)	5 Tek Yaş (60 Ay) (%)	3+4+5 Yaşlar (%)
İstanbul	8,66	28,02	45,65	38,55
Ankara	10,12	29,63	58,89	32,86
İzmir	12,62	37,43	64,29	37,66
Bursa	8,66	34,32	61,88	34,69
Adana	9,94	30,58	54,26	31,44
Antalya	14,83	40,14	77,99	44,18
Kocaeli	8,88	39,82	65,30	37,73
Konya	5,62	28,53	59,54	30,99
Ardahan	12,76	41,23	42,84	32,58
Ağrı	6,34	32,03	28,81	22,23

Kars	8,94	36,30	39,18	28,02
Diyarbakır	6,66	33,17	36,64	25,20
Şırnak	7,02	34,52	21,66	20,93
Bolu	13,35	37,56	65,57	38,89
Sinop	12,09	38,30	62,74	41,06
Türkiye	8,97	33,56	54,67	32,23

Kaynak: TÜİK, *Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, 2015.*

T. C. MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2015-2016.

3. YASAL ÇERÇEVE VE İDARİ YAPI

Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri; Milli Eğitim Temel Yasası'nda öngörüldüğü gibi, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
2. Onları ilköğretime hazırlamak,
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak,
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını" sağlamaktır (Madde 19- 20).

Belirtilen Yasa doğrultusunda, Türk Milli Eğitim Sistemine özgü işleyen koşul ve durumlar içerisinde; okul öncesi eğitim, örgün eğitimin ilk kademesi olarak yer almaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumları, kamu ve özel kesim tarafından açılan okullar olup; 3, 4 ve 5 yaşlarındaki çocukların devam ettiği bağımsız bir okul olarak anaokulları; ilkokula veya ortaokullara birleşik şekilde ana sınıflarında faaliyet vermektedir. Bununla birlikte, ilgili diğer öğretim kurumlarından kız meslek lisesinde olan anaokulları ve ana sınıfları bulunmaktadır. Ayrıca; T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı olan Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve yine üniversitelerde, T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yanında birçok dernek ve vakıflara bağlı açılan okul öncesi eğitim kurumlarında okul öncesi eğitim verilirken, 2 tek yaş (24 ay) ve altındaki çocuklara dahil olanlar ise T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı uygulama sınıflarında barınmakta, topluma hizmet olarak kreş adlarıyla açılabilir.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra

okul öncesi eğitimin teorik, uygulama ve bu alanla ilgili söz konusu hizmetin daha iyi verilmesi için 16 Haziran 1962 tarihinde "Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği", daha sonra "Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği" (08.06.2004 tarih ve 25486 sayılı Resmi Gazete), 2014 yılında da " T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği" yayımlanmıştır (26.07.2014 tarih ve 29072 sayılı Resmi Gazete).

Anılan yönetmelikte;

"Okul öncesi eğitiminde kurum ve veli çalışmalarının birlikte olması gerekmektedir. Bu yüzden kurumlarda her çocuğun bir velisinin bulunması zorunludur. Veliler bireyin okula zamanında gelmesini, eğitim sonunda veliye teslim edilerek durum sağlanmaya çalışılır .. Aile ile ilgili faaliyetlere katılıp toplantılarda aktif olabilmektedirler" denilmektedir (Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 13-15).

3797 sayılı T. C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanunla T. C. Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde genel müdürlük düzeyinde yer alan Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün (mülga) görevleri ve çalışma esasları anılan kanunla öngörülmüş iken; bu genel müdürlüğün merkez teşkilat yapısı, 652 sayılı T. C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde kararname ile yeniden düzenlenerek, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne Erken Çocukluk Eğitimi Daire Başkanlığı olarak bağlanmıştır (14.09.2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazete; T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname).

Bu KHK'ye göre Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün görevleri şöyle belirlenmiştir:

- a. Eğitim faaliyetleri içerisinde, okul öncesi ile ilköğretim düzeyindeki yönetim şekli ve eğitim ve öğretime karşı yeni politikalara adım atmak.
- b. Eğitim faaliyetleri içerisinde, kurumlarda kullanılacak olan eğitim ve öğretime yönelik her türlü araç ve gereci temin etmek veya ettirmek bu durumu Talim ve Terbiye Kurulu'na beyanda bulunmak (Madde 7).

Daha önce genel müdürlük düzeyinde bir ana hizmet birimi olarak faaliyet veren okul öncesi eğitim; halen Temel Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde Erken Çocukluk Eğitimi Dairesi Başkanlığı olarak hizmetini sürdürmekte ve aşağıdaki görevleri yürütmektedir:

- a. Eğitim faaliyetleri içerisinde, okul öncesi düzeyindeki kurumlarda seviyeyi artırmak, okul öncesi çalışmaları yaygınlaştırma doğrultusunda adımlar atmak,
- b. Eğitim faaliyetleri içerisinde kullanılacak olan gerekli araç ve gereçleri,

kuruma ait standardizasyonları, programlar ve planlamalar ve projeye yönelik çalışmaları daire başkanlığınca birlik içinde gerçekleştirmek,

- c. Erken çocukluk dönemiyle ilgili diğer faaliyet gösteren bakanlıklarla ortak çalışmalar yapmak (MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Erken Çocukluk Eğitimi Dairesi Başkanlığı Görevleri Yayın Tarihi: 24.04.2014).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığınca 30.03.2012 tarihinde kabul edilen örgün eğitimi yeniden yapılandırmak için yayınlanan 6287 sayılı yasa gereğince ilkokula başlama yaşı 72 aydan 60 aya indirilmiştir. 5 yaşındaki bireylere özgü okullaşmanın gerekli tutulma durumunun, buna bağlı yaş seviyesindeki bireylerin okul için adım atmaları ve süreklilik gerektiği için, okula devam etme sorunu gündemden düşmüştür. T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Mayıs 2012'de yayımlanan genelgeye göre, yaşları 48 (4 yaş) ile 60 (5 yaş) ay arasında çocukların % 100'nün 2013 yılı sonuna kadar okullaşmasını hedeflemiştir. Ancak 2013-2014 öğretim yılında 4-5 yaş grubu çocukların okullaşma oranı % 36,46'da kalmıştır. 2015-2016 öğretim yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıtlarına göre, 3-5 yaş grubu çocuk çağ nüfusu 3.751.365'dir. Resmi ve özel okullarda öğrenime katılan çocuk sayısı 1.209.108, öğretmen sayısı ise 72.228'dir.

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü; kendisine bağlı, resmi ve özel olmak üzere okul öncesi eğitim, ilk ve ortaokullarda öğrenim gören toplam 12.479.184 öğrenci ve görevli öğretmenden sorumlu bir ana hizmet birimidir.

Kreşler ve anaokulları T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün (daha önce Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü) ruhsat ve denetimi altında özel girişimciler tarafından işletilmektedir. Ayrıca bazı kamu kurumları, özel kuruluşlar kendi çalışanlarının çocukları için kreş ve okul öncesi eğitim hizmetleri sunmaktadır. 0-3 yaşlarındaki çocukların küçük bir kısmı örgün gündüz bakım ve kreş hizmetlerinden yararlanmaktadır. T. C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi eğitim için yeni binaların artması, özel sektördekilere teşvik gibi, verilen hizmetlerin yaygınlaşmasıyla 5 yaş çocuklarının okullaşma oranı, % 42,54'ten 2017-2018 öğretim yılında % 66,77'ye ulaşmıştır. 2017-2018 öğretim yılında 3 tek yaştaki çocukların % 40,36'sı, 4 tek yaştakilerin ise % 39,41'i okullaşmıştır (MEB, Örgün Eğitim İstatistikleri, 2018).

MEB, okul öncesi eğitim için yatırım etkinlikleri olarak; bağımsız anaokulu ve mevcut ilkokulların bünyesine ana sınıflarını açmakta, özel sektöre bu alanda her öğrenci başına teşvik ödemeleri vermekte, bu kurumlarda görev yapacak öğretmenlerin yetiştirilmelerini üniversitelerin eğitim fakülteleri kanalıyla sağlamakta, mezun olan öğretmenleri de bu kurumlarda istihdam

etmektedir. Okul öncesi eğitimi kamu kurumlarında ilköğretime bağlı ana sınıfları, bağımsız okul öncesi kurumları (anaokulları), SHÇEK, 657 sayılı Kanunda açılan okul veya kuruluşlardır. Özel kurumlarda ise bu hizmeti, özel ilköğretim okulları içinde bağlı ana sınıfları ve özel anaokulları vermektedir.

2017 yılında Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı % 33,8 olarak gösterilmiştir (TÜİK, İşsizlik İstatistikleri, 2017). Bununla ilgili olarak; Yıllık Programlarda kadınların işgücüne katılımını artırmak amacıyla okul öncesi 4 ve 5 yaşındaki çocukların okula kayıt düzeyinde brüt % 70 hedefi belirlenmiştir (T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, T. C. Kalkınma Bakanlığı (mülga), 2012 ve 2013 Yıllık Programları). Bu hedef, umut vadeden bir tedbirdir. Dünya Bankası tarafından, kadınların işgücüne katılımı hakkında hazırlanan raporda; “sunulan kanıtlara göre evde küçük çocuklara ve yaşlı aile bireylerine bakma görevi kadınlar için çalışma önünde aşılması gereken önemli bir engel” olduğu belirtilmektedir (Türkiye’de Kırılgan Kişilerin İyi İşlerde Etkin Hale Getirilmesi: Rapor, Dünya Bankası, 2013). Kuşkusuz birçok ülkede, kadınların iş sektörüne dahil olmasının, çocukların yaşıyla yakından ilişkili olduğunu açıklamak mümkündür.

Bu durumda olan “Avrupalı birçok kadın, 3 yaşın altındaki çocuklarıyla ilgilenmek için işlerini bırakmak durumunda kalmaktadır. 3-6 yaş arasındaki çocukları olan kadınların ise daha az ekonomik getirisi olan işlerle ilgilendiğine” değinen rapor, çocuklar 6 yaşına vardığında ise Avrupalı birçok kadın, tekrar aile bütçesine katkıda bulunmak için işe başlamaya hazır olduğunu” açıklamaktadır (Avrupa Komisyonu Eurydice, 2009: 44).

Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi; kadınların, çocukların gündüz bakım hizmetlerine katkıda bulunarak çalışma hakları olduğunu belirtmektedir (UNICEF Basın Merkezi Bülteni, 9/2016).

Böylece kadın hem çocuklarına bakabilecek, hem de diğer çocukların bakımını yaptığı için ücret karşılığı çalışabilecektir. Bu proje ile ekonomik durumlarının azlığına bağlı olarak, erken çocukluk çağındaki 12.000 çocuğa eğitimlerden faydalanmaları için imkânlar oluşturulmuştur. 80 ilde 23.000 öğretmen, “Okul Öncesi Eğitim Programı Uygulayıcı Eğitimleri”ne tabi tutulmaktadır. Bu proje, Türkiye’deki 10 pilot okul (Adana, Ağrı, Ankara, Diyarbakır, Erzurum, Hatay, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Van) “3, 4, 5 Erken Eğitimi Seç” sloganlarıyla duyurulup, AB standartlarına çıkarılmıştır. UNICEF Türkiye Temsilcisi söz konusu proje ile ilgili toplantıda okul öncesi eğitimin öneminden bahsetmiştir. Valilere karşı hitap edilen UNICEF Türkiye Temsilciliğinde Reza Hossaini’nin konuşmasında; *“bireylerin bilişsel, sosyal ve motor becerilerinin yanında duyuşsal ve davranışsal durumlarının da gelişmesi açısından okul öncesi eğitime sürekli vurgu yapılmıştır. Okul öncesi dönemin*

ayrı zamanda annelerin de yaşam standartlarını kolaylaştırmaya yönelik durumlar sunmakta olduğu, çalışma hayatlarında rahat hareket etme imkanı bulacaklarına” değinilmiştir (UNICEF, Basın Merkezi, 12.06.2009).

Öte yandan, Türkiye’de hazırlanıp, uygulanmakta olan Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda okul öncesi eğitimle ilgili hedef ve gerçekleştirmeler Çizelge 3’te görülmektedir.

Çizelge 3. Okul Öncesi Eğitimde Hedeflenen ve Gerçekleşen Net ve Brüt Okullaşma Oranları ile Öğrenci Sayıları (1993-2018)

Öğretim Yılları	Takip Edilen Yaş Grubu	T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Tarafından Hedeflenen Okullaşma Oranları (%)	MEB Tarafından Hedeflenen Okullaşma Oranları (%)	Hedeflenen Öğrenci Sayıları	T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kayıtlarına Göre Gerçekleşen Brüt Okullaşma Oranları (%)	MEB Kayıtlarına Göre 4-5 Yaş Grubunda Gerçekleşen Okullaşma Oranları (%)	MEB Kayıtlarına Göre 5 Yaş İçin Gerçekleşen Okullaşma Oranları (%)	T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Verilerine Göre Gerçekleşen Brüt Öğrenci Sayıları	MEB Verilerine Göre Kayıtlı Toplam (Resmi ve Özel) Öğrenci Sayıları (MEB Örgün Eğitim İstatistikleri (1993-2018))
1992-1993									136.117
1993-1994		11,5 ²		332.000 ²	6,6 ³			175.200 ³	143.349
1994-1995	4-6				5,1 ³			202.000 ³	148.088
1995-1996	5-6				7,2 ⁴			187.812 ⁴	158.354
1996-1997	5-6				8,8 ⁵			229.000 ⁵	174.710
1997-1998	5-6	9 ¹⁴			9,4 ⁶			240.885 ⁶	182.533
1998-1999	5-6				10,2 ⁷			261.159 ⁷	204.461

² T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 6’ncı BYKP 1989 TBMM’nin 22.6.1989 tarih ve 62 sayılı karar s.291.

³ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Bşk.lığı (1995), 1996 Yılı Prog. 15.10.1995 tarih ve 22434 R. G. s.22.

⁴ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (1996), 1997 Yılı Programı 18.10.1996 tarih ve 22791 R. G. s.22.

⁵ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (1997), 1998 Yılı Programı 16.10.1997 tarih ve 23142 R. G. s.19.

⁶ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (1995), 7’nci BYKP, 25.07.1995 tarih ve 22354 sayılı Mükerrer R. G. s.24.

⁷ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2000 Yılı Programı Bak. Kur. K. 13.10.1999 T.99/13414 sayılı karar s.28.

1999-2000	5-6			9,8 ⁸		252.000 ⁸	212.603
2000-2001	5-6	16 ⁹	622.000 ⁹	10,1 ¹⁰		259.000 ¹⁰	227.464
2001-2002	5-6	25 ¹¹		10,5 ¹²		289.000 ¹²	253.513
2002-2003	4-5	25 ¹¹		11,4 ¹³		320.000 ¹³	320.038
2003-2004	4-5	25 ¹¹		12,5 ¹³		358.000 ¹³	358.499
2004-2005	4-5	25 ¹¹		15,2 ¹³		435.000 ¹³	434.771
2005-2006	4-5	19,9 ¹⁴ 24,0 ¹⁵		19,9 ¹⁶		550.000 ¹⁶	550.146
2006-2007	4-5			24,4 ¹⁷		641.000 ¹⁷	640.849
2007-2008	4-5			29,9 ¹⁸		702.000 ¹⁸	701.762
2008-2009	4-5			33,9 ¹⁹		805.000 ¹⁹	804.765
2009-2010	4-5			40,7 ²⁰		981.000 ²⁰	980.654
2010-2011	4-5		50 ²¹	45,3 ²²	43,1 ²¹	1.116.000 ²²	1.115.818

⁸ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2000), 2001 Yılı Programı Bakan. Kur. 14.10.2000 tarih ve 2000/1400 sayılı karar s.132.

⁹ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (1998), 1999 Yılı Programı 15.11.1998 tarih ve 23524 sayılı Mükerrer R. G. s.28.

¹⁰ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2001), 2002 Yılı Programı 30.10.2001 tarih ve 24568 sayılı R. G. s.150.

¹¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2000), 8'inci BYKP 5.7.2000 tarih ve 24100 sayılı Mükerrer R. G. s.82.

¹² T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2003), 2003 Yılı Programı 08.03.2003 tarih ve 25042 sayılı R. G. s.141.

¹³ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2003), 2004 Yılı Programı 10. 06. 2003 tarih ve 25134 sayılı R. G s.145.

¹⁴ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2006), 9'uncu KP 2007, 01.07.2006 tarih ve 26215 sayılı R. G s.63.

¹⁵ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2013), 10'uncu KP, 2013, 06.07.2013 tarih ve 28699 sayılı Mükerrer R. G. s.32.

¹⁶ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2006), 2007 Yılı Programı 19.10.2006 tarih ve 26324 sayılı R. G. s.190.

¹⁷ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2007), 2008 Yılı Programı 18.10.2007 tarih ve 26674 sayılı R. G. s.203.

¹⁸ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2008), 2009 Yılı Programı 13.10.2008 tarih ve 27028 sayılı R. G. s.190.

¹⁹ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2009), 2010 Yılı Programı 17.10.2009 tarih ve 27379 sayılı Mükerrer R. G. s.189.

²⁰ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2010), 2011 Yılı Programı, Bak. Kur.12.10.2010 tarih 201/966 sayılı Karar s.198.

²¹ MEB 2011 Mali Yılı Performans Programı, s.25.

²² T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2011), 2012 Yılı Programı, 18.10.2011 tarih ve 28088 sayılı Mükerrer R. G. s.204.

2011-2012	4-5		50 ²³		46,4 ²⁴	44,0 ²³		1.170.000 ²⁴	1.169.556
2012-2013	4-5	50 ¹⁴	55 ²⁵		44 ²⁶	37,3 ²⁵		1.077.000 ²⁶	1.077.933
2013-2014	4-5	47 ¹⁵	70 ²⁷		43,5 ²⁸	37,4 ²⁷		1.059.000 ²⁸	1.059.495
2014-2015	4-5		43 ²⁹		46,8 ³⁰	41,5 ²⁹		1.156.000 ³⁰	1.156.661
2015-2016	4-5				49,3 ³¹	42,9 ³²	55,48 ³³	1.209.000 ³¹	1.209.106
2016-2017	4-5				52,1 ³¹	46,0 ³²	58,79 ³³	1.316.000 ³¹	1.326.123
2017-2018	4-5				57,6 ³¹	57,6 ³⁴	60,0 ³³	1.501.000 ³¹	1.501.088

Açıklama: 2002-2003 öğretim yılında öğretmen açığı giderilmesi için 6235 usta öğretici ilave edilerek 100 bin çocuğun eğitim imkanı sağlanmıştır. 2004-2005 öğretim yılında mobil anaokulu projesinde öğretmen açığının giderilmesi için 2003-2004 öğretim yılında 7455 usta öğretici görevlendirilmiştir.

Öte yandan Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarının incelenmesinde; 1993- 2018 yılları arasında okul öncesi eğitimle ilgili 1993 yılından 2011 yılına kadar Devlet Planlama Teşkilatı (mülga), 9 Temmuz 2018 tarihine kadar T. C. Kalkınma Bakanlığı (mülga) halen T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı sorumluluğunda hazırlanan Kalkınma Plan ve Yıllık Programlarda okul öncesi eğitimle ilgili hedefler dikkate alınmıştır. Plan ve programlarda öğrenci sayıları ve okullaşma oranlarında brüt değerler kullanılmıştır. Gerçekleşmeler, hazırlanan plan ve programlardaki hedeflerin hep gerisinde kalmıştır. Çağ nüfusu çocukların okullaşmaları için öngörülen hedeflere incelenen dönemin ilk 10 yılında hiç ulaşamamıştır (Çizelge 3).

²³ MEB 2012 Mali Yılı Performans Raporu, s.14.

²⁴ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2012), 2013 Yılı Programı, 18.10.2012 tarih ve 28445 sayılı R. G. s.208.

²⁵ MEB 2013 Mali Yılı Performans Programı, s.27.

²⁶ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2013), 2014 Yılı Programı, 25.10.2013 tarih ve 28802 sayılı R. G. s.80.

²⁷ MEB 2014 Mali Yılı Performans Programı, s.27.

²⁸ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2014), 2015 Yılı Programı, 1.11.2014 tarih ve 29162 sayılı Mükerrer R. G. s.81.

²⁹ MEB 2015 Mali Yılı Performans Programı, s.35.

³⁰ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2016), 2016 Yılı Programı, 23.01.2016 tarih ve 29602 sayılı Mükerrer R. G. s.80.

³¹ T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2018), 2019 Yılı Programı, 27.10.2018 tarih ve 30578 sayılı Mükerrer R. G. s.73.

³² MEB 2017 Mali Yılı Performans Programı, s.22

³³ MEB 2018 Mali Yılı Performans Programı, s.28.

³⁴ MEB 2019 Mali Yılı Performans Programı, s.14.

Okul öncesi eğitim kademesinde 2015-2016 öğretim yılında toplam çağ nüfusu çocuk sayısı 3.751.365'ti. Bu çocukların ancak % 32,83'ü (1.272.573) okullaştırılabılmıştır. Bu verilerden anlaşılacağı gibi, okul öncesi eğitimde; Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri içinde yer alan fırsat ve imkân eşitliği ilkesi; bölge ve iller itibariyle sağlanamamıştır (Çizelge 2, 3).

Öte yandan Avrupa Komisyonu, eğitim sistemine erken katılımın önemine değinmekte ve "2020 itibariyle 4 ile zorunlu eğitime başlama yaşındaki çocukların en azından % 95'inin erken çocukluk eğitimine katılması gerektiği" öngörüsü, 2011'deki verilere göre, neredeyse gerçekleşmiştir (Avrupa Komisyonu Eurydice, 2014: 63). Buna göre; PISA 2012 Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımına (EÇEB) bir yıldan fazla katılan 15 yaş öğrencilerin matematik alanında EÇEB'e bir yıldan az katılan ya da katılmayanlardan daha başarılı olduğunu göstermektedir. Ortalamada AB ülkelerinde EÇEB'e katılan öğrenciler, katılmayanlardan 35 puan fazla almıştır. Bu sonuç bir tam formel okul yılına eşittir (Avrupa Komisyonu Eurydice, 2014: 71).

Anılan raporda, EÇEB'te daha fazla vakit geçiren çocukların kalma süresi uzadıkça okuma başarılarının da arttığını göstermektedir (Avrupa Komisyonu Eurydice, 2014: 72). Bir başka araştırmada ise eğitim hedefleri olarak PISA açısından AB ülkeleri ile Türkiye karşılaştırmasında şu sonuçlar elde edilmiştir. AB Eğitim Komisyonunun belirlediği 2010 hedeflerine ulaşmada üye ülkeler tarafından, Türkiye'nin gösterdiği performanslarda farklılık ve benzerliklerin belirlendiği çalışmada, Türkiye, Bulgaristan ile Romanya'nın ve Finlandiya ile Danimarka'nın hedefleri gerçekleştirmede elde edilen veriler ölçütünde diğer üye ülkelerden ayrıldığı görülmektedir. Finlandiya ve Danimarka hedefleri gerçekleştirmede en başarılı iki üye ülke olarak karşımıza çıkarken, öğrenci başarısızlıklarının incelenmesinde, başarıyı gösterememiş ülkeler Bulgaristan ve Romanya'dır. Türkiye'nin öğrenci başarısızlıklarını azaltmada bu iki ülkeden daha iyi performans gösterdiği görülürken; erken yaşta okuldan ayrılmalar, okul öncesi eğitime katılım oranları ve liseye devam oranları açısından en başarısız konumda olduğu saptanmıştır (Lorcu, 2012: 11).

Türk Milli Eğitim Sisteminin ilk kademesi olan okul öncesi eğitiminin günümüzdeki önemi devlet üst yönetimi tarafından da hedef olarak vurgulanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı 2019 Yılı Programında; "*Erken çocukluk eğitimi; çocukların sosyal, duygusal, bilişsel, dil ve motor gelişimini azami düzeyde destekleyen, yaşam boyu iyi olma haline katkı sağlayan bir eğitim kademesi olup, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik faaliyetler neticesinde çocukların eğitime erişiminde önemli gelişmeler yaşanmıştır. 2002-2003 eğitim öğretim döneminde 4-5 yaş için % 9,3 olan brüt okullaşma oranı 2017-2018 eğitim öğretim döneminde % 57,6'ya yükselmiştir. Önümüzdeki*

dönemde erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olması sağlanacak ve bu eğitim kademesinin niteliğinin artırılmasına yönelik ortak kalite standartları getirilecektir” denilmektedir (18.10.2018 tarih ve 30578 sayılı Mükerrer: 74 Resmi Gazete).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023 Eğitim Vizyonunda; *“Okul öncesi eğitimin güçlendirilip zorunlu hale getirilmesi”* öngörülmektedir (MEB, 2023 Eğitim Vizyonu, 2018: 80).

2023 Eğitim Vizyonu Tanıtım Toplantısında konuşan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, *“anaokulu eğitiminin gerekli altyapı oluştuktan sonra zorunlu hale getirileceğini”* duyurmuştur (23.10.2018, Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi).

T. C. Cumhurbaşkanlığı Birinci 100 Günlük Eylem Planı'nda; T. C. Milli Eğitim Bakanlığı sorumluluğundaki faaliyetlerden biri olarak, *“her çocuğumuzun okul öncesi eğitiminden üniversiteye ilgi, yetenek ve becerilerini gelişimsel olarak izlemek ve yönlendirmek için e-portföyle sisteminin kurulması”* öngörülmektedir (03.08.2018).

Öte yandan T. C. Cumhurbaşkanlığı İkinci 100 Günlük Eylem Planı'nda ise *“okul öncesi eğitimde derslik ihtiyacının karşılanması için 6 ilde 50 taşınabilir sınıf yapılması”* programlanmıştır (13.12.2018).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, okul öncesi eğitimi hiç almamış çocuklara, 2019'un Temmuz ve Ağustos aylarında, okulların atıl kapasitesini kullanarak iki aylık yoğunlaştırılmış anaokulu eğitimi vermiştir. Projenin finansmanının AB'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) kapsamında destekleneceği belirtilmiştir (Milliyet 19.12.2018).

4. PROBLEM

Türkiye'de mevcut okul öncesi eğitimin durumu, yukarıda kısaca değinilen sorunlar, cümleler halinde aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- a. Okul öncesi eğitim ve yatırım hizmetlerinin, zorunlu öğretim içinde olmadığı için teşkilat yapısı içinde ülke düzeyine tam yansıtılmadığı, parasal kaynakların yetersiz kaldığı,
- b. Cinsiyet (kız-erkek), kent-kırsal alan, bölgeler arası öğrenci ve öğretmen sayılarının ülke geneline dengeli biçimde yaygınlaştırılmadığı ve fırsat ve imkan eşitliği ilkesinin sağlanamadığı,
- c. Türkiye'de kalkınma planları ve yıllık programlarda okul öncesi eğitimle ilgili öngörülen hedeflerin yeterince gerçekleşmediği, araştırmanın problem cümleleridir.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda okul öncesi eğitim alanına öngörülen hedefler ve gerçekleştirmeleri ile devlet bütçesinden yapılan kamu harcamalarının bu öğretim kademesinde etkisi incelenecektir.

Genel olarak kamu eğitim harcamalarının, toplam kamu harcamaları içinde giderek artan oranlarda önemli bir payı bulunmaktadır. Bilindiği gibi devletin harcamalar kalemleri içinde sağlık, sosyal güvenlik hizmetleri gibi alanlara aktardığı harcamalar içinde en önemlisi eğitim harcaması olmaktadır. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Plan hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, parasal kaynakların miktarı, çok önemli bir etken midir?
2. Okul öncesi eğitim kademesine, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden yeterli miktarda ödenek ayrılmakta mıdır?

Bu amaçla; Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan, Onuncu Kalkınma Planı'na kadar okul öncesi eğitim harcamalarının zamansal evrimi çözümlenecektir.

- a. Okul öncesi eğitim harcamaları ile öğrenci sayıları arasında bir ilişkinin olup olmadığı incelenecektir.
- b. Öğretmen/öğrenci sayıları arasındaki ilişki incelenecektir.
- c. Okul öncesi eğitimde öğrenci başına ortalama Birim Cari Harcama hesaplanacaktır.
- d. Bir öğrenci için ek kapasite yaratabilmek için yatırım harcamalarından Birim Yatırım Gideri maliyeti hesaplanacaktır. Böylece okula gidemeyen her öğrenci için devletin ne kadar parasal kaynak aktarması gerektiği belirlenecektir.

6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye'de 2015-2016 öğretim yılında okul öncesi eğitime katılması gereken toplam çağ nüfusu 3.751.365'tir. Bu çocukların % 32,83'ü (1.272.573) okullandırılmıştır. Toplum, devletten, yaklaşık iki buçuk milyon gibi büyük bir kitlenin okula kayıtları için mevcut sorunların çözümlenmesini beklemektedir. Böyle bir parasal makro değer; özel sektör tarafından tek başına sonuçlandırmasını beklemek oldukça güçtür. Okullaşamayan çocukların (2.542.257) dört kişilik çekirdek aileleri olduğu varsayıldığında; bağlantıları olan $(2.542.257 \times 4) = 10.169.028$ çocuk ve ebeveyn nüfus da dolaylı veya dolaysız olarak olumsuz etkilenecektir. Öte yandan toplam 3.751.365 çağ nüfusu çocuk ve ailesiyle oluşan büyüklük nitel, nicel ve parasal sorunları da birlikte getirmektedir. Bu sorunların en önemlisi

finansman sorunudur. Okula kaydedilemeyen çocukları ve okul için ihtiyaç olan öğretmenlerin yetiştirilmeleri, kadro ve atama konuları da Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'ne (okul öncesi eğitim) ayrılan kaynaklarla doğrudan ilgilidir. Bu nedenle araştırmanın önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile ileride okul öncesi eğitim kesimine ayrılan kaynaklar ile ilgili daha gerçekçi değerlendirmelerin yapılacağı umulmaktadır.

7. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Planlı Kalkınma döneminde, okul öncesi eğitiminin hedefleri ve gerçekleşmeler; bu kesime ayrılan parasal kaynaklar ile cari, yatırım ve toplam harcamalar incelenmiştir. Araştırma kamu harcamaları ile sınırlandırılmıştır. Bu öğretim kademesine özel teşebbüsün katkısının düşük olduğu söylenebilir.

8. ARAŞTIRMADA İZLENEN YÖNTEM

1. Bu çalışmada, bütçe kesin hesapları, eğitim istatistikleri esas alınarak; Tarama Modeli izlenmiştir.
2. 1993 yılından itibaren her yılın bütçe kesin hesapları ayrı ayrı taranmış, harcamalar iki bölümde toplanmıştır. Bunlar, cari (A1) ve yatırım (A2) harcamaları olarak kullanılmıştır.
3. Harcamalar sabit fiyatlara dönüştürülürken deflatör olarak cari harcamalar için İstanbul Kenti Geçinme Endeksi, yatırım harcamaları için de Toptan Eşya Fiyat Endekslerinden Yapı Malzemeleri Fiyat Endeksi kullanılmıştır.
4. Araştırma kapsamına giren alanlarda kalkınma planlarında yer alan hedefler ve yıllık programlarda gerçekleşmeler ele alınmış ve değerlendirilmiştir.
5. Kesin hesap cetvellerinde de olduğu gibi, 2005 yılından itibaren harcamalarda Türk Lirasından 6 sıfır atılmıştır.
6. Okul öncesi eğitim harcamaları T. C. Maliye Bakanlığı (mülga), Kesin Hesap Cetvellerinde Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün okul öncesi eğitim için ayrılan harcama kalemleri içindeki rakamlar dikkate alınmıştır. Bu nedenle okul öncesi eğitim için ayrıca yapılan ödemeler incelenme dışıdır.

9. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Okul öncesi eğitim harcamaları, öğrenci, öğretmen sayılarının çözümlenmesine ilişkin hesaplamalarda iki ayrı yöntem uygulanmıştır.

Yarı logaritmik ve çift logaritmik kalıplar: Harcamaların diğer nicel gelişmelerin çözümlenmesinde En Küçük Kareler Yöntemi ($Y=a+bx$)

kullanılmıştır. Yarı logaritmik kalıp üzerinde gelişmeler grafikte verilmiş, ayrıca incelenen değişkenlerin (öğrenci sayıları, harcamalar) yıllık ortalama artış oranları ile çok sayıda değişken arasında korelasyon, determinasyon katsayısı ve standart hata hesaplanmıştır.

Okul öncesi eğitimde sabit fiyatlara dönüştürülen cari harcamalardan yıllar itibariyle öğrenci başına düşen ortalama birim cari harcamalar ile öğrenci sayısı, öğretmen sayısına bölünerek yıllar itibariyle bir öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı bulunmuştur.

Bu çalışmada T. C. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitimin 1993-2018 yılları arasındaki resmi okullardaki öğrenci ve öğretmen sayıları incelenmiştir. İnceleme yapılan dönemin parasal kaynakları ise T. C. Maliye Bakanlığı (mülga) kesin hesap cetvellerinde yer alan ilköğretim hesap kalemleri içinden okul öncesi eğitim kalemine aktarılan para taranarak elde edilmiştir. Kesin hesap cetvellerindeki cari harcamalar (A1), yatırım harcamaları ise (A2) olarak, transfer harcamaları ise kullanıldığı yere göre kimi cari kimi de yatırım harcamalarına eklenerek gösterilmiştir.

10. BULGULAR VE YORUM

Cumhuriyetin ilan edildiği tarihte Türkiye'de 80 anaokulunda 5880 çocuk ve 136 öğretmen bulunuyordu (MEB, 2010: 85).

Okul öncesi eğitimin gelişmesi için, T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Devlet Bütçesi ile T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu) proje düzeyinde belirli yıllarda destekleyici çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, öğretime katılımı artırmaya yönelik olarak oluşturulan okul öncesi eğitim ve bakım faaliyetleri arasında, Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018), düşük gelir düzeyine mensup 36-66 ay arası çocuklar için **Mobil Derslik Projesi** ve 60-66 aylık **Çocuklar İçin Yaz Anaokulu Projesini** geliştirmiştir.

UNICEF ise kendi koordinatörlüğünde, Türkiye Ülke Programı (2006-2007) ve **Okul Öncesi Eğitim Projesini** (2010-2013) desteklemiştir. Ayrıca ebeveynlerle işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Projesi ve **Okul Öncesi Aile-Çocuk Eğitim Programı Pilot Projesi** (1999-2012) uygulanmıştır.

MEB (Hükümet) son yıllarda başta devlet ilkokullarında okul öncesi eğitim sınıfları açarak okul öncesi eğitimi hızla yaygınlaştırmaktadır. MEB şimdi 48-60 aylıklarda 2013 yılına kadar % 100 okullaşma hedefini açıklamış

bulunmaktadır. 2012 yılı itibariyle 60 aydan büyükler için ilköğretim zorunludur (1739 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası: 222).

Ayrıca "3, 4, 5 Erken Eğitimi Seç" Programını uygulayan MEB, okul öncesi eğitimde hedefi yine % 100 okullaşma olarak öngörmüştür (MEB, 12 Yıl Zorunlu Eğitim, 2012: 15).

2009 yılında çocuklara yönelik merkezlerin açılması konusunda yasal bir zorunluluk gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, yerel yönetimleri çocuk merkezlerinin açılması konusunda aldığı kararla yetkilendirmiştir (29.12.2007 tarih ve 26741 sayılı Resmi Gazete). Resmi anaokullarında her çocuk için yıllık belirlenen ve her ay velisi tarafından tahmini olarak, aylık 175 TL aidat ücreti ödenmektedir. Bu ücret yıllık 2100 TL'yi bulmaktadır. Çocukların zorunlu eğitim kapsamında olmayan anaokullarında hizmetin ücretsiz olarak verilmesi, bu okullara kayıtların artmasını sağlayabilir. Öte yandan özel anaokullarında yıllık aidat ortalama 6000 TL'den başlamaktadır. Bu ödemeler dışında okul malzemeleri için de masraf yapılması gerekmektedir. Bir öğrencinin öğretim yılı içindeki en düşük maliyet hesabı aşağıdaki gibidir:

Tam gün eğitim hizmeti alan bir çocuk için aylık ortalama 400 TL aidat ödendiği varsayıldığında;

Bir öğretim yılı için bu ücret $10 \text{ ay} \times 400 = 4000 \text{ TL}$

Kırtasiye giderleri = 500 TL

Servis ücreti aylık 300 TL $10 \text{ ay} \times 300 = 3000 \text{ TL}$

Yıllık anaokulu gideri için yaklaşık 7500 TL ya da daha fazla ücret ödemek gerekmektedir.

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün katıldığı, UNICEF'in organizasyon giderlerini karşılayarak destek verdiği ve özelde okul öncesi eğitimde il ve ilçe bazlı mevcut durum ve çözüm önerilerinin gündeme alındığı toplantılarda, 2016-2017 eğitim öğretim yılı için temel eğitimin her kademesinde alınması gereken önlemler ve alanda yaşanan sorunlar da kapsamlı bir şekilde istişare edilmektedir.

Öte yandan incelenen dönem olan 1993-2016 tarihleri arasında okul öncesi eğitim kademesinde öğrenci, öğretmen sayıları, yıllık cari harcamalar, birim öğrenci harcamaları ile bir öğretmene düşen öğrenci sayısı Çizelge 4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim (Resmi Okullarda) Yıllara Göre Cari Harcama, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları Birim Cari Harcama (1993-2016) (2016 Sabit Fiyatlarıyla)

Yıllar	Cari Harcama	Öğrenci	Birim		Öğrenci/
	Sabit Fiyat (TL)	Sayısı	Cari Harcama (TL)	Öğretmen	Öğretmen
1993	73.993.151	136123	544	8425	16
1994	36.264.711	141.259	257	8594	16
1995	65.165.600	150.142	434	9165	16
1996	74.193.737	164.513	451	9272	18
1997	98.849.836	168.426	587	9395	18
1998	202.637.294	189.631	1069	9891	19
1999	298.018.308	199.028	1497	10.346	19
2000	359.192.947	211.264	1700	11.610	18
2001	387.902.489	252.391	1537	13.977	18
2002	580.339.244	295.400	1965	14.708	20
2003	740.802.085	331.724	2233	14.679	23
2004	3.017.029.754	396.713	7605	16.875	24
2005	3.483.737	501.044	7	15.943	31
2006	4.611.252	580.336	8	17.598	33
2007	5.299.437	634.994	8	18.146	35
2008	5.431.392	711.620	8	20.536	35
2009	5.328.509	892.735	6	35.137	25
2010	6.085.864	1.015.391	6	38.208	27
2011	8.436.184	1.058.904	8	40.919	26
2012	9.521.712	953.209	10	47.712	20
2013	8.693.323	923.590	9	48333	19
2014	8.629.884	985.013	9	51.319	19
2015	9.531.527	1.017.436	9	54.145	19
2016	10.987.090	1.124.727	10	57.957	19

Kaynak: T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Kesin Hesap Cetvelleri: 1993-2016

TÜİK, Milli Eğitim Örgün Eğitim İstatistikleri: 1993-2006

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri: 2006-2016.

Bu araştırmanın kapsamını oluşturan 1993-2018 döneminde, Türkiye’de beş Kalkınma Planı hazırlanmış ve uygulanmıştır. Her Kalkınma Planında bir önceki plan dönemi için belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilmiş, hemen hepsinde okul öncesi eğitimde belirlenmiş olan hedeflere ulaşılamadığı belirtilmiştir (Çizelge 3). Kalkınma Planlarında hedefler çok yüksek tutulmuş, ancak hedeflerin çok altında gerçekleştirmeler

sağlanabilmiştir. Buna göre, okul öncesi eğitim kesiminde incelenen 1993-2016 döneminde öğrenci sayıları yıllık ortalama % 12,98, cari harcamalarla ilgili parasal kaynaklar ise yıllık ortalama % 08,11 oranında artış göstermiştir. Harcama artış oranları, öğrenci sayılarının çok gerisinde kalmıştır (Grafik 1), (Hesaplamalar Ek 1).

1993 yılından itibaren artan harcamalar, 2004 yılında incelenen dönemin en yüksek değeri olan 3.017.029.754 TL'ye ulaşmış, 2005 yılından 2016 yılına kadar düzenli biçimde artarak gelişme kaydetmiştir (Çizelge 4).

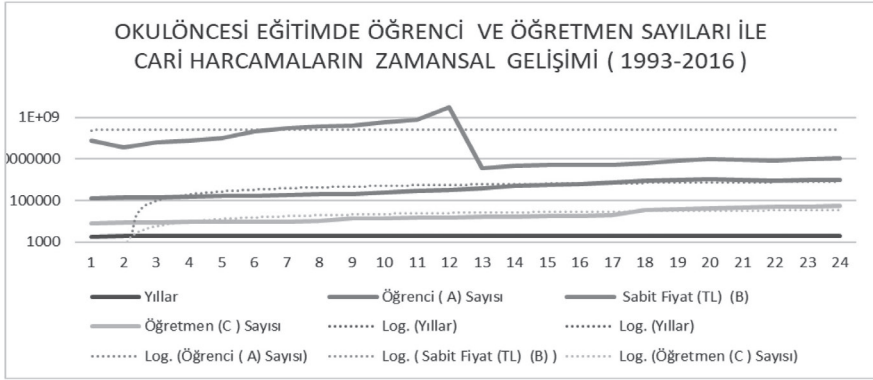
İncelenen dönemde (1993-2016) cari harcamalar, yatırım harcamaları, öğrenci ve öğretmen sayılarının yıllık ortalama artış oranları aşağıdaki gibi bulunmuştur:

Cari harcamalar : % 08,11,
Yatırım harcamaları: % 06,7,
Öğrenci sayıları: % 11,3 ve
Öğretmen sayıları: % 9,8 olarak (Grafik 1).

Cari harcamalar ile öğrenci sayıları arasındaki ilişkinin olumlu ancak düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($r= 0,4616$). Bu durumda yapılan harcamalarda ölçü, **öğrenci sayısı** değildir. İncelenen dönemde yıllar itibariyle cari harcamaların düzensiz bir biçimde arttığı ve bu artışın yetersiz olduğu Grafik 1'den anlaşılmaktadır. Ayrıca bu öğretim kademesine yapılan harcamaların, çağ nüfusunu **okullandıramadığı** da anlaşılmaktadır.

Öte yandan öğrenci sayıları ile öğretmen sayıları arasındaki ilişki incelendiğinde; esneklik katsayısının 0,86 ve determinasyon katsayısının 0,90, korelasyon katsayısının ise 0,95 olduğu tespit edilmiştir. Yukarıdaki bu verilerden, öğretmen ile öğrenci sayılarının yıllık artış oranları arasında yüksek düzeyde olumlu bir ilişki vardır. 24 yıllık incelenen dönemde öğrencilerin yıllık sayısal artış ile okul öncesi eğitimde yapılan harcamaların yıllık artış oranları arasında olumlu ancak çok düşük seviyede ilişki bulunmuştur (Grafik 1). OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkelerinde okul öncesi eğitim için toplam devlet ve özel harcamaları, ortalama olarak GSYH'nin (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) % 0,49'unu oluşturmaktadır. Bunun % 0,43 kadarı devletten gelmektedir (Dünya Bankası, 2013: 34). 2016 yılı okul öncesi eğitim kademesine cari fiyatlarla, 1.098.709.008 TL'si cari (A1), 62.514.615 TL'si yatırım (A2) olmak üzere, toplam 1.167.223.623 TL harcanmıştır (T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı 2016 yılı Kesin Hesap Cetveli). 2016 yılında GSYİH 2.590.517.000.000 TL'dir (TÜİK, 2016 yılı GSYİH rakamı). Türkiye'de okul öncesi eğitim harcamasının GSYH'ye oranı % 0,45'ini

bulmaktadır. Bu çalışmada özel kesimin katkısı incelenmemiştir.
 Cari harcamalarda $Y = a + bx$ $Y = 38.763.099 + (0,81494833) X$
 Öğrenci sayıları $Y = 417.425 + (1,08409679) X$
 Öğretmen sayıları $Y = 19.336 + (1,09808736) X$

Grafik 1. Okul Öncesi Eğitimde Öğrenci ve Öğretmen Sayıları İle Cari Harcamaların Zamansal Gelişimi (1993-2016)

Bununla birlikte T. C. Milli Eğitim Bakanlığı olarak okul öncesi eğitim kesimine yeterli yatırım kaynağının aktarıldığı söylenemez. Çağ nüfusu tüm çocukların okullaştırılabilmesi için ne kadar yatırım harcaması yapılması gerektiği aşağıdaki maliyet hesaplaması sonunda bulunabilir (Adem, 1982: 8).

Çizelge 5. Okul Öncesi Eğitimde Bir Öğrencilik Ek Kapasite Yaratılması İçin Ortalama Yatırım Gideri (2016 Sabit Fiyatlarıyla) (TL Olarak)

Öğretim Türü	Dönem İçin Toplam Yatırım Giderleri	Öğrenci Kapasitesinde Sağlanan Artış	Bir Öğrencilik Ek Kapasite Yaratılması İçin Yapılan Ortalama Yatırım (TL)
Okul Öncesi Eğitim	5.492.791.342	988.604	5556

Kaynak: T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Kesin Hesap Cetvelleri, 1993-2016, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı, Örgün Eğitim İstatistikleri.

Okul öncesi eğitimde bir öğrencilik ek kapasite yaratılması pahalıya mal olmaktadır. 1993-2016 dönemi için bu rakam, 2016 yılı sabit fiyatlarıyla 5556 TL'dir (Çizelge 5). Genel bir görüş verebilmek için bu rakam, anılan dönem yatırım harcamalarının (sabit fiyatlarla) toplamının o dönem öğrenci sayısında sağlanan artışa bölünerek elde edilmiştir (Adem, 1982: 38).

Okul öncesi eğitim tüm çağ nüfusa yaygınlaştırılmak isteniyorsa, okulu bulunmayan yerleşim birimlerine okul yapılması gerekmektedir. Bu da söz konusu kesime ayrılan yatırım ödeneklerinin artırılmasını zorunlu kılmaktadır.

2015-2016 öğretim yılında 3.751.365 olan çağ nüfusundan okul dışında kalan çocuk sayısı 2.542.257'dir. Her 20 çocuğa bir sınıf yapılması gereği dikkate alınırsa bu açığı kapatmak için 2016 sabit fiyatlar ve yatırım harcamaları dikkate alınarak incelendiğinde 127.113 sınıfa, ayrıca en az 127.113 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. 20 çocuğun bir sınıfta maliyeti şu şekilde hesaplanmaktadır:

Bir çocuk için yatırım miktarı: $5556 \text{ TL} \times 20 = 111.120 \text{ TL}$

20 çocuklu bir sınıf için maliyet: 111.120 TL olmaktadır.

127.113 adet sınıf için (1) : $14.125.907.760 \text{ TL}$ 'yi bulmaktadır.

Ayrıca öğretmen sayısı dikkate alındığında; her öğretmenin aylık ücreti de 3000 TL olarak tahmin edildiğinde; 127.113 öğretmen için yapılacak aylık harcama (ek ders ve benzeri ek ödemeler hariç) : $381.339.000 \text{ TL}$

Bir yıllık toplam harcama (2) : $4.576.068.000 \text{ TL}$ olmaktadır.

Tüm harcamalar için ise toplam $1+2 = 18.701.975.760 \text{ TL}$ 'lik söz konusu ödemenin yapılması gerekecektir.

Öte yandan dönem başında resmi okullarda (1993) 8423 olan öğretmen sayısı, 2017- 2018 öğretim yılında 7.3 kat artışla 61.427 olmuştur. Resmi ve özel okullarla birlikte bu sayı incelenen dönem sonunda (2018) 10 kat artarak, 84.257'ye ulaşmıştır.

1993-2016 öğretim yıllarında okul öncesi eğitime 24 yıl içinde ayrılan toplam cari harcama 2016 yılı sabit fiyatlarıyla $6.020.429.066 \text{ TL}$ 'dir. Buna göre, okul öncesi eğitim kesimine ayrılan kaynağın çok yetersiz olduğu, çağ nüfusunun okullaşabilmesi için 24 yıllık toplam cari giderin yaklaşık üç kat daha fazla kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Okul öncesi eğitim seviyesinde AB ülkelerinde çocuk başına düşen birim cari harcama Türkiye'de olduğu gibi diğer öğretim kademelerinden daha azdır (Eurydice Eurostat Raporu; Avrupa'da erken çocuklu Eğitimi Bakımına İlişkin Temel Veriler, 2014: 80).

Öte yandan Türkiye'de okul öncesi eğitimin de zorunlu eğitim kapsamına alınacağı, bu konu ile ilgili kanun tasarısının hazırlandığı belirtilmekte, anılan tasarıda; okul öncesi eğitim ile ilgili harcamaların ise resmi okullarda devlet tarafından karşılanacağı öngörülmektedir (<http://t24.com.tr/haber/>

okul-öncesi-egitim-zorunlu-oluyor,363732 Erişim Tarihi: 11.10.2016). Günümüzde, okul öncesi eğitimin, çocuğun ileriki yaşlarda gelişimi için önemi anlaşıldığından bu kademeye yeterli düzeyde ödenek verilerek, çağ nüfusunun okullaştırılması, yeni okul yapımı, mevcut okulların genişletilmesi, yeterli sayıda öğretmen kadro tahsisi, öğretim programı ve diğer yatırımların gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Orta Vadeli Program 2017-2019'a göre; *"okul öncesi eğitim kademeli olarak zorunlu eğitim kapsamına alınacaktır"* denilmektedir (2016, 107 s: 10). Okul öncesi eğitimin zorunlu olması önemli bir ihtiyaçtır. Okul öncesi eğitimin tüm çocuklar için erişilebilir olması için tümüyle parasız olması, velilerden katkı payı alınmasına son verilmesi gerekir.

11. SONUÇ

Bu çalışmada Türk Milli Eğitim Sistemi içinde okul öncesi eğitimin yeri ve önemi incelenmiş, 1993-2016 yılları arasında öğrenci sayısı ve okullaşma oranlarının Kalkınma Planlarında öngörülen hedef ve gerçekleştirmeleri nelerdir?, aynı yıllarda T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Kesin Hesap Cetvellerinde okul öncesi eğitime ayrılan parasal kaynaklar ne kadardır? sorularına yanıt aranılmış, öğrenci sayıları ile parasal kaynaklar ilişkilendirilmiş ve şu sonuçlar çıkarılmıştır:

1. Okul öncesi eğitimde; Türk Milli Eğitiminin temel ilkeleri içinde yer alan fırsat ve imkan eşitliği ilkesi; bölge ve iller itibarıyla sağlanamamıştır.
2. Okul öncesi eğitim kademesinde, çağ nüfusunun okullaştırılabilmesi için yeni okul yapımı, yeni öğretmen istihdamı ve benzeri gibi nedenlerle ihtiyaç olarak ayrılan bütçe yetersiz kalmaktadır.

Bu nedenle okul öncesi eğitimin istenilen bir düzeye ulaştırılabilmesi için, aşağıdaki şu önerilerin yerine getirilmesinde yarar olduğu söylenebilir:

- Okul öncesi eğitim zorunlu öğretim kapsamına alınmalıdır (Martı, 2006). Devlet, Okul öncesi eğitim için yeterince kaynak aktarmalıdır. Böylece, çocukların okula gitme imkânı sağlanmış olacaktır.
- T. C. Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan "okul öncesi eğitimde ailelere düşen maliyeti azaltacak düzenlemeler yapılacaktır" ifadesi de dayanak kabul edilerek bütçeden bu alana kaynak ayrılmalıdır.
- Devlet tarafından, kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli sunulması, kurumlar arasındaki bilgilerin paylaşımı amacıyla kurulacak Ulusal Kamu Entegre Veri Merkezi için çalışmalara başlandığı belirtilmektedir (www.milliyet.com. 09.01.2017). Örneğin, T. C. Aile, Çalışma ve

Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki okul çağına girmemiş, 3 yaş altı özellikle kreşteki kimsesiz çocuklar hakkında bireysel gelişim bilgilerinin, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitimle ilgili kurumlarının kullanımına izin verilmelidir. Böylece çocukların okul öncesi eğitime çok daha kolay uyumları sağlanmış olacaktır.

- Bu alanda, öğretime katkıda bulunan özel teşebbüse her türlü vergi indirimi sağlanmasına devam edilmelidir.
- Devlet, erken çocukluk eğitimini gerektiğinde kamu niteliğindeki dernek ve vakıflarla (5072 sayılı Kanun) birlikte yürütebilmelidir.
- Devlete ait boşaltılması düşünülen lojmanlarda, okul öncesi eğitim kurumlarına hizmet verecek biçimde gerekli tadilatın yapılması ve bu sayede devlete daha az bir mali külfet yüklenmesi söz konusu olabilir.
- Belediyeler, kadın işgücünün ekonomiye katılımını sağlamak bakımından; özellikle nüfusu yoğun büyük kentlerde çok sayıda kreş ve anaokulları açarak, Türk eğitim sistemine katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- ADEM, M., (1982), **Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi yayınları No: 109, Ankara.
- AVRUPA EĞİTİM KOMİSYONU, (2009), EACEA/ Eurydice/Eurostat, **Erken Çocukluk Eğitim ve Bakımı: Sosyal ve Kültürel Eşitsizliklerle İlgilenmek**, Eurydice, Ankara T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, REYNOLDS, A. J., TEMPLE, J. A., ROBERTSON, D. L., MANN, E. A., (2002), Age 21 cost-benefit analysis of the Tittle I Chicago Child-Parent Centers, Washington, D: Institute for Resarch on Poverty (Discussion paper no 1245-02).
- AVRUPA EĞİTİM KOMİSYONU, (2014), EACEA/ Eurydice/Eurostat, **Avrupa'da Erken Çocukluk Eğitim ve Bakımı**, 201: Publications Office of the European Union, Eurydice Türkiye Birimi, Ankara T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- BERTAN, M., HAZNEDAROĞLU, D., KOLN, P., YURDAKÖK, K., (2009), **Ülkemizde Erken Çocukluk Gelişimine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlenmesi (2000-2007)**, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2009, 52:1-8.
- DÜNYA BANKASI, (2010), **Türkiye: Gelecek Nesiller İçin Fırsatların Çoğaltılması "Yaşam Fırsatları"** konulu rapor, Avrupa ve Orta Asya Bölgesi Beşeri Kalkınma Bölümü Rapor: 48627-TR.
- DÜNYABANKASI, (2013), **Türkiye'de Erken Çocukluk Eğitiminin Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi**, Avrupa ve Orta Asya Bölgesi Beşeri Kalkınma Departmanı Raporu: 77723-TR.
- DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN, (2004), (22.01.2004 tarih ve 5072 sayılı Kanun), **Resmi Gazete** 29.01.2004 tarih ve 25361 sayılı.
- ENGEL, P., BLACK, M. M., BEHRMAN, JR., (2007), **Child Development in Developing Countries 3: Strategies to Avoid the loss of Developmental Potential in More Than: 200 Million Children in the Developing World**, Lancet: 369: 229-242.
- HABERTÜRK GAZETESİ, (2016), **Okul Öncesi Eğitim Zorunlu Oluyor**, (www.haberturk.com.tr. Erişim Tarihi: 11.10.2016).
- İKTİSADİ KALKINMA VAKFI, (2014), **Avrupa 2020 Stratejisi**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Yayın No: 269, İstanbul.
- KAYTAZ, M., (2005), **"Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Bir Maliyet-Fayda Analizi"**, AÇEV, İstanbul.
- LORCU, F., (2015), **Avrupa Birliği (AB), Eğitim Hedefleri Açısından Türkiye ve Üye Ülkelerin Yakınlıklarının Değerlendirilmesi**, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 14.
- MARTI, M. M., (2006), **Örgün Eğitim Kademelerinde Okullaşma Hedefleri ve Gerçekleşme Düzeyi**, Verimlilik Dergisi, Yıl: 2006, Sayı:1.
- MİLLİYET GAZETESİ, (2017), **Ulusal Kamu Entegre Veri Merkezi Kuruluyor**, (www.milliyet.com. Erişim Tarihi: 09.01.2017).

- OKTAY, A., ZEMBAT, R., (2014), **Okul Öncesi Eğitim**, Erken Çocukluk Eğitimi Bölüm 2, Editör: Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- SABANCI ÜNİVERSİTESİ, (2015), **Eğitim İzleme Raporu**, 2014-2015 ERG (Eğitim Reformu Girişimi).
- T. C. ANAYASA MAHKEMESİ, (2007), **Anayasa Mahkemesi Kararı**, 29.12.2007 tarih ve 26741 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI (Mülga), (2014), **Eğitim ve Öğretim 2020**, Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı, Ankara.
- T.C.CUMHURBAŞKANLIĞI, (2018), **Birinci 100 Günlük Eylem Planı**, (03.08.2018).
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI, (2018) **İkinci 100 Günlük Eylem Planı**, (13.12.2018).
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (1989), **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı**, TBMM'nin 22.06.1989 tarih ve 62 sayılı Kararı.
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (1995), **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, 25.07.1995 tarih ve 22354 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (2000), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, 05.07.2000 tarih ve 24100 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (2006), **Dokuzuncu Kalkınma Planı**, 2007, 01.07.2006 tarih ve 26215 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.
- T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (2013), **Onuncu Kalkınma Planı**, 06.07.2013 tarih ve 28699 sayılı Mükerrer Resmi Gazete.
- T. C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI, (2017), **Kesin Hesap Cetvelleri**, 1993-2016, T. C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (1961), **İlköğretim ve Eğitim Kanunu**, (05.01.1961 tarih ve 222 sayılı Kanun), 12.01.1961 tarih ve 10705 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (1973), **Milli Eğitim Temel Kanunu**, (14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Kanun), 24.6.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2011), **Erken Çocukluk Eğitiminde Temel İlkeler: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, 141EO0039, Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2011), **2011 Yılı Performans Programı**, MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, sgb.meb.gov.tr: Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2013), **2013 Yılı Performans Programı**, MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2014), **2014 Yılı Performans Programı**, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_01/24032751_performans_programi_2014.pdf.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2015), **2015 Yılı Performans Programı**, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_01/30052657_2015_performans_programi.pdf.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2016), **2016 Yılı Performans Programı**, MEB

- Strateji Geliştirme Bşk.lığı, www.sgb.meb.gov.tr/.../2016_04/28051255_2016_performans_programi.pdf.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2017), **2017 Yılı Performans Programı**, MEB Strateji Geliştirme Bşk.lığı, www.mebpersonel.com/meb/meb-2017-yili-performans-programi-h211577.html.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2018), **2018 Yılı Performans Programı**, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, www.sgb.meb.gov.tr/www/2018-yili-performans-programi.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2007), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2006-2007 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> / ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-2884-3.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2008), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2007-2008 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> /ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-3033-4.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2009), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2008-2009 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-3167-6, Ankara.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2010), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2009-2010 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-3308-3, Ankara.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2011), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> /ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-3507-0.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2012), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2011-2012 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> ISSN / ISBN: 1300-0993/978-975-11-3609-1.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2013), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/> /ISSN/ISBN: 1300-0993/978-975-11-3744-9.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2014), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2013-2014 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/>, ISSN/ISBN:1300-0993 / 978-975-11-3808-8.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2015), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/>,ISSN/ISBN: 978- 975-113901-6.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2016), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı), ISSN/ISBN: 978-975-11-3982-5, Ankara.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2017), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı) (1. Dönem), ISSN/ISBN: 978-975-11-4216-0, <https://sgb.meb.gov.tr/>.
 - T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2018), **Örgün Eğitim İstatistikleri**, (2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı), <https://sgb.meb.gov.tr/>, ISSN/ISBN: 978-975-11-4797-4.

- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2012), **2012 Yılı Faaliyet Raporu**, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, sgb.meb.gov.tr: Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2017), **2016 Faaliyet Raporu**, https://sgb.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/2017_02/28172815_2016_FR_.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (1973), **Milli Eğitim Temel Kanunu**, (14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Kanun), 24.06.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (1992), **MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**, (30.04.1992 tarih ve 3797 sayılı Kanun), 12.05.1992 tarih ve 21226 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2011), **MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, (652 sayılı KHK), 14.09.2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazete.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2018), **2023 Eğitim Vizyonu**.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (2012), **12 Yıl Zorunlu Eğitim**, MEB Özel Kalem Md.lüğü, 09.03.2012 tarih ve 2012/ 20 sayılı Genelgesi.
- TÜİK, **Milli Eğitim Bakanlığı Örgün Eğitim İstatistikleri (1993- 2005)**, Ankara.
- TÜİK, (1995), **Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim: 1992-1993**, Ankara.
- TÜİK, (1996), **Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim: 1993-1994**, Ankara.
- TÜİK, (1997), **Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim: 1994-1995**, Ankara.
- TÜİK, (1999), **Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim: 1996-1997**, Ankara.
- TÜİK, (2017), **İşsizlik İstatistikleri**, Ankara.
- UNICEF, (2015), **Okul Dışındaki Çocuklar Küresel Girişimi: Türkiye Ülke Raporu**, ISBN: 978-92-806-4724-2.
- UNICEF, (2016), **Küresel Eğitim Fırsatlarının Finansmanı Uluslararası Komisyon Raporu**, Basın Merkezi 18.09.2016, New York. [http:// report.educationcommission.org](http://report.educationcommission.org).
- UNICEF, (2016), **The State of The World's Children 2016: A Fair Chance for Every Child**, www.unicef.org. June 2016.
- UNICEF, (2017), **Dijital Bir Dünyada Çocuklar: Dünya Çocuklarının Durumu**, www.unicef.org/SOWC 2017.